

AKTUALITETSBEDÖMNING AV RUF S 2010

Samrådsredogörelse

Så tycker regionen om vår regionala utvecklingsplan
för Stockholmsregionen, RUF S 2010

AKTUALITETSBEDÖMNING AV RUFSS 2010

Samrådsredogörelse

Tillväxt- och regionplaneövervaltningen, TRF, ansvarar för regionplanering och regionala utvecklingsfrågor i Stockholms län. TRF arbetar på uppdrag av Tillväxt- och regionplanenämnden (TRN) och tillhör Stockholms läns landsting. Vi bidrar till Stockholmsregionens utveckling med en regionplanering som grundas på kvalificerat underlag, analys och dialog som ger regionens aktörer möjlighet att nå en gemensam syn på regionens utveckling. Vi ger förutsättningar och tar initiativ för att visioner, mål, strategier och åtaganden i den Regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFSS) ska bli verklighet.

Vi bevakar systematiskt utvecklingen i regionen och omvärlden. I TRF:s rapportserie presenteras kunskapsunderlag, analyser, scenarion, kartläggningar, utvärderingar, statistik och rekommendationer för regionens utveckling. De flesta rapporter är framtagna av forskare, utredare, analytiker och konsulter på uppdrag av TRF.

Citera gärna innehållet i rapporten men uppge alltid källan. Även kopiering av sidor i rapporten är tillåtet förutsatt att källan anges och att spridning inte sker i kommersiellt syfte. Återgivning av bilder, foto, figurer och tabeller (digitalt eller analogt) är inte tillåtet utan särskilt medgivande.

TRF är i likhet med Stockholms läns landstings samtliga förvaltningar miljöcertifierade enligt ISO 14001. SLL:s upphandlade konsulter möter särskilt ställda miljökrav. Denna trycksak är tryckt enligt SLL:s miljökrav.

Tillväxt- och regionplaneövervaltningen
Box 22550, 104 22 Stockholm
Besök Norra stationsgatan 69
Tfn växel: 08-123 130 00
Epost: registrator.lsf@sll.se
www.sll.se

Grafisk form och produktion Fidelity/Autotech Teknikinformation i Stockholm AB
Tryck Stockholms läns landsting, 2015

Innehåll

Sammanfattning	6
Bakgrund	7
Samrådet – en bedömning av aktualitet och användbarhet	8
Processen – en dialog om vår regionala utvecklingsplan	8
Remissinstansernas svar på de åtta frågorna	9
Redovisning av inkomna remissvar	9
RUFSS 2010 – användbarhet och aktualitet	10
Anger RUFSS 2010 vision och mål fortfarande regionens samlade vilja?	10
Sammanfattning av remissunderlaget	10
Sammanfattning av remissvaren	10
Förvaltningens kommentarer	11
Hur använder ni RUFSS 2010 och på vilket sätt får planen genomslag i ert arbete?	12
Sammanfattning av remissunderlaget	12
Sammanfattning av remissvaren	12
Förvaltningens kommentarer	14
Hur bedömer ni genomförandet av RUFSS 2010 fram till i dag och hur kan det stärkas ytterligare?	15
Sammanfattning av remissunderlaget	15
Sammanfattning av remissvaren	15
Förvaltningens kommentarer	16
Vad ser ni som RUFSS 2010:s styrkor respektive svagheter, från ert perspektiv?	17
Sammanfattning av remissunderlaget	17
Sammanfattning av remissvaren	17
Förvaltningens kommentarer	19
Vilka beslut och förändringar påverkar aktualiteten?	20
Finns det delar i RUFSS 2010 som inte är aktuella?	20
Sammanfattning av remissunderlaget	20
Sammanfattning av remissvaren	20
Förvaltningens kommentarer	22
Stockholmsregionens utmaningar	24
Är utmaningarna i RUFSS 2010 fortfarande relevanta?	24
Sammanfattning av remissunderlaget	24
Sammanfattning av remissvaren	24
Förvaltningens kommentarer	25
Vilka är de viktigaste utmaningarna för Stockholmsregionen framöver?	26
Sammanfattning av remissunderlaget	26
Sammanfattning av remissvaren	26
Förvaltningens kommentarer	27

Omvärld i förändring	28
Hur ser ni på den omvärldsbild som RUFs 2010 utgår från?	28
Sammanfattning av remissunderlaget	28
Sammanfattning av remissvaren	28
Förvaltningens kommentarer	29
Inkomna remissvar	30

Förord

Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFS 2010, har fungerat som länets regionplan och regionala utvecklingsprogram i snart fem år.

Men vad har hänt i regionen och omvärlden sedan den antogs? Hur används RUFS 2010? Och är den fortfarande aktuell? De frågorna ställdes till regionens aktörer under hösten 2013.

Planens legitimitet och styrka bygger på att innehållet upplevs som relevant och aktuellt av regionens aktörer. Syftet med aktualitetsbedömningen av RUFS 2010 är att göra genomförandet av RUFS 2010 mer kraftfullt fram till augusti 2016, då planen slutar gälla, samt att skapa möjlighet att påbörja programarbetet för en ny regional utvecklingsplan.

Resultatet av arbetet visar att vi har en aktuell och användbar plan. I vissa fall är den till och med än mer aktuell i dag jämfört med när den antogs. Den kraftiga befolkningsökningen och en föränderlig omvärld skapar ett stort behov av en robust och långsiktig planering i Stockholmsregionen. 130 remissvar visar också på ett stort intresse och engagemang bland regionens aktörer.

Samrådsredogörelsen godkändes av landstingets tillväxt- och regionplanenämnd den 12 mars 2015. Vid samma tillfälle fattade nämnden också beslut om att RUFS 2010 är fortsatt aktuell och ska gälla under hela giltighetsperioden. Nu sätter arbetet igång med att ta fram en ny regional utvecklingsplan för

Stockholmsregionen, en plan som ska kunna antas av landstingsfullmäktige 2018 och sedan gälla under 8 år. Arbetet leds av landstinget och länsstyrelsen tillsammans med aktörer både i och utanför regionen. Nyckeln till framgång är en transparent och strukturerad process som tar vara på det stora engagemanget som finns för vår regions utveckling.

Peter Haglund

T.f. förvaltningschef

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen

Stockholms läns landsting

Sammanfattning

Landstinget har mottagit över 130 svar från samtliga samhällssektorer, både lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Samtliga kommuner i Stockholms län finns representerade. Remissvaren visar på ett brett engagemang för regionala utvecklingsfrågor och ger sammantaget ett starkt stöd för RUFS 2010.

RUFS 2010 uppfattas som ett viktigt och användbart dokument för främst kommunerna i länet, men den används och får genomslag inom många samhällssektorer och även i ett större geografiskt perspektiv.

RUFS 2010 vision och mål anses motsvara regionens samlade vilja. Planen har en bred förankring i regionen och några aktörer nämner att det redan pågår ett intensivt genomförandearbete. Flera aktörer anser dock att efterlevnad och genomförande är svagt och behöver förbättras.

En av RUFS 2010:s styrkor är att den fungerar som ett samverkansverktyg för regionens aktörer. Planen utgör en regional plattform i arbetet mot gemensamma visioner och mål. Majoriteten av länets kommuner uttrycker ett mycket starkt stöd för processen och den dialog som leder fram till en regional samsyn och slutligen resulterar i en plan.

Den generella uppfattningen är att RUFS 2010 är aktuell när det gäller innehåll och dess fysiska struktur, med undantag för vissa frågor. Länets befolknings-, bostads- och infrastrukturutveckling anses vara de delar som är mest angelägna att uppdatera.

Majoriteten av remissaktörerna anser att utmaningarna i allra högsta grad är relevanta och kanske än mer i dag än när planen skrevs. Den utmaning som flest remissinstanser betonar är att åtgärda kapacitetsbrister när behoven växer. Befolkningsökningen nämns som en särskild utmaning som kräver nya ställningstaganden.

Många remissinstanser instämmer helt eller till stor del med omvärldsbilden i RUFS 2010. Majoriteten av kommunerna i Stockholms län påpekar att även om vissa ändringar kan behövas, som till exempel nya utgångspunkter kring frågor som rör klimat och miljö, är regionplanen som helhet aktuell och användbar.

Bakgrund

Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan, RUFSS 2010, ska bidra till att Stockholmsregionen blir Europas mest attraktiva storstadsregion. Planen uttrycker den gemensamma viljan för regionens utveckling fram till 2030 och blickar framåt mot 2050. I RUFSS 2010 integreras en fysisk regionplan enligt plan- och bygglagen (PBL) och ett regionalt utvecklingsprogram (RUP) som styrs av förordningen för regionalt tillväxtarbete. Som regionplaneorgan leder landstinget arbetet med att ta fram en regionplan för Stockholms län, medan länsstyrelsen ansvarar för det regionala tillväxtarbetet och utvecklingsprogrammet.

Den 11 maj 2010 beslutade landstingsfullmäktige att godkänna RUFSS 2010 och den 20 augusti fastställde länsstyrelsen RUFSS 2010 som länets regionala utvecklingsprogram (RUP). Den 30 augusti 2010 vann regionplanen laga kraft.

RUFSS 2010:s formella status som regionplan och regionalt utvecklingsprogram innebär att den styr den statliga planeringen i länet. Planen ligger till grund för bland annat kommunernas strategiska planering, regionala strukturfondsprogram och infrastrukturplaner. När nya program och insatser initieras, inte minst på nationell nivå, har RUFSS 2010 en viktig funktion eftersom planen uttrycker Stockholmsregionens samlade vilja. Stockholms län utgör den administrativa gränsen för regionplanen, men ett regionalt utvecklingsarbete bedrivs också genom ett samarbete mellan olika aktörer och kringliggande län i östra Mellansverige. Visionen i RUFSS 2010, att Stockholmsregionen ska bli Europas mest attraktiva storstadsregion, ska förena och utmana aktörerna i det regionala utvecklingsarbetet.

Arbetet med att ta fram RUFSS 2010 påbörjades i mars 2006. Program- och planarbetet följde den formella planprocessen i plan- och bygglagen (PBL). Samtidigt genomfördes mer informella och dialogbaserade aktiviteter som ett svar på synpunkter från regionens aktörer i aktualitetsbedömningen och utvärderingen av RUFSS 2001. Politikerna involverades i hög grad i arbetet och flera nya arenor för dialog skapades. Ett stort arbete genomfördes för att kunna ta ett mer tvärsektorielt grepp, framför allt för att integrera de sociala, ekonomiska och ekologiska frågorna med den fysiska planeringen på ett bättre sätt. RUFSS 2010 är även den första regionplanen som har genomgått en fullständig miljöbedömning enligt miljöbalken.

Redan när planen arbetades fram, låg fokus på dialog och på att förbättra planens genomförande. Handlingsprogram påbörjades redan innan RUFSS 2010 hade antagits för att sätta igång arbetet med prioriterade åtaganden. Planen innehåller även sammansatta strategier för att möta en alltmer komplex, snabb och föränderlig utveckling i regionen. RUFSS 2010 utgår från sex utmaningar som regionen stod inför när processen startade. Utifrån dessa har mål och strategier arbetats fram som visar vad som ska uppnås och hur arbetet ska gå till.

Samrådet – en bedömning av aktualitet och användbarhet

Processen – en dialog om vår regionala utvecklingsplan

Styrkan och legitimiteten i RUFSS 2010 bygger på att innehållet upplevs som relevant och aktuellt av regionens aktörer. Därför påbörjades 2013 ett arbete med att bedöma hur aktuell och användbar planen är. Resultatet ger en vägledning om regionens behov och har bidragit till att skapa förutsättningar för att påbörja programarbetet med en ny plan.

Två uppdrag i landstingets budget för 2014 har legat till grund för ovanstående arbete: att under 2014 redovisa resultaten från aktualitetsbedömningen av RUFSS 2010 och att följa upp erfarenheterna av att arbeta med handlingsprogram. Den 19 september 2013 beslutade landstingets tillväxt- och regionplaneringsutskott att remittera ”RUFSS 2010 – underlag för att bedöma aktualitet och användbarhet” under perioden 1 oktober till 20 december 2013. Underlaget till remisshandlingen togs fram av en projektgrupp på landstingsstyrelsens förvaltning, funktionen för tillväxt, miljö och regionplanering (TMR), med stöd från Länsstyrelsen i Stockholms län och landstingets trafikförvaltning. I remisshandlingen gavs exempel på användbarhet, styrkor och svagheter i RUFSS 2010 vilket bygger på information och erfarenheter som landstinget har tagit del av sedan planen antogs. Informationen har hämtats in genom olika dialoger, genomförandeprocesser, handlingsprogram och kommunala översiktsplaner, samt vid en workshop om aktualitet och användbarhet i juni 2013. Under 2013 genomförde TMR också ett omvärldsarbete och analys av de utmaningar som beskrivs i RUFSS 2010.

I remissunderlaget ställdes åtta frågor till regionens aktörer. Synpunkterna som kom in utgör ett viktigt underlag för att öka användningen och göra genomförandet mer kraftfullt de återstående två år som RUFSS 2010 gäller, samt i det inledande arbetet med att ta fram en ny regional utvecklingsplan.

Remissinstanserna ombads svara på följande frågor:

RUFSS 2010 – användbarhet och aktualitet

- Anger RUFSS 2010:s vision och mål fortfarande regionens samlade vilja?
- Hur använder ni RUFSS 2010 och på vilket sätt får planen genomslag i ert arbete?
- Hur bedömer ni genomförandet av RUFSS 2010 fram till i dag, och hur kan det stärkas ytterligare?
- Vad ser ni som RUFSS 2010:s styrkor respektive svagheter, från ert perspektiv?

Vilka beslut och förändringar påverkar aktualiteten?

- Finns det delar i RUFSS 2010 som inte är aktuella?

Stockholmsregionens utmaningar

- Är utmaningarna i RUFSS 2010 fortfarande relevanta?
- Vilka är de viktigaste utmaningarna för Stockholmsregionen framöver?

Omvärld i förändring

- Hur ser ni på den omvärldsbild som RUFSS 2010 utgår från?

Remissinstansernas svar på de åtta frågorna

Remissen skickades ut till de aktörer som var aktiva i framtagandet av RUFSS 2010, totalt drygt 500 stycken. Remissmaterialet var också tillgängligt på TMR:s webbplats. Remissynpunkterna visar på ett brett engagemang för regionala utvecklingsfrågor. Sammanlagt 136 svar kom in från en bred skara aktörer. Två av svaren kom från nordiska aktörer, men de flesta har inkommit från den kommunala sektorn, följt av statliga myndigheter och kommunala bolag, högskolor och forskningsinstitut. Den privata sektorn finns också representerad, främst när det gäller frågor kring infrastruktur. Den ideella sektorn har främst besvarat frågor som är kopplade till klimat och miljö. Ett fåtal privatpersoner har också svarat.

Sammantaget har remissinstanserna lämnat många relevanta synpunkter och svar på de ställda frågorna. Samtliga kommuner i Stockholms län svarade på remissen. Engagemanget var stort även från angränsande kommuner och län där kommuner, kommunala samarbetsorgan, länsstyrelser och landsting har lämnat svar på remissen. Den statliga representationen var god och flera instanser inom Stockholms läns landsting svarade. Arbetet med att sammanställa och analysera svaren pågick under januari och februari 2014.

Redovisning av inkomna remissvar

Nedan följer en redogörelse av de åtta frågorna. Varje fråga inleds med en kort summering från det utskickade remissunderlaget. Därefter följer en sammanfattning av remissvaren. Redovisningen avslutas med förvaltningens kommentarer.

RUFSS 2010 – användbarhet och aktualitet

Anger RUFSS 2010 vision och mål fortfarande regionens samlade vilja?

Sammanfattning av remissunderlaget

Regionplanering har sedan länge fyllt en viktig funktion i Stockholmsregionen. RUFSS 2010 fyller flera funktioner: som vägledande för beslut, som utgångspunkt för regionala förhandlingar och som plattform för att initiera projekt, men även som kunskapsunderlag, dialogverktyg och för inspiration. En gemensam vision och mål, som regionens aktörer står bakom, är en betydelsefull förutsättning för ett kraftfullt och samordnat regionalt utvecklingsarbete.

Sammanfattning av remissvaren

En övervägande majoritet av remissaktörerna anser att den nuvarande visionen och de övergripande målen fortfarande anger regionens samlade vilja. Kommunerna i Stockholms län uttrycker sitt stöd för både vision och mål. Aktörerna efterfrågar inte ett nytt övergripande visionsarbete eller nya mål, men däremot finns det ett antal medskick i remissvaren.

Flera remissinstanser anser att visionen och de övergripande målen utgör en strukturerande överenskommelse som har, och bör ha, en längre giltighetstid än planperiodens sex år. Det anses mycket angeläget eftersom trovärdigheten hos RUFSS 2010 bland både marknadsaktörer och offentliga aktörer är beroende av tydliga och långsiktiga spelregler.

Några aktörer lyfter behovet av att samordna visionen och målen i RUFSS 2010 med nationella mål, regionaliserade nationella mål och EU-mål. Nacka kommun påtalar att målen i RUFSS 2010 bör samordnas med länsstyrelsens klimat- och energistrategi från 2013. Samtidigt som den övergripande visionen och målen bör vara långsiktiga, efterfrågas kortsiktiga delmål och en tydligare uppföljning av olika åtaganden. Det anses viktigt för att stärka genomförandet av planen. Många remissinstanser påpekar också att målkonflikterna i RUFSS 2010 behöver synliggöras, till exempel när det gäller trafikutveckling och hållbarhet, samt mellan RUFSS 2010 och andra planer för regionen.

För att RUFSS 2010 ska vara trovärdig och realistisk krävs därför tydligare ställningstaganden och prioritering av mål. Några aktörer påpekar att var för sig är målen givna och värda att eftersträva, men ibland uppstår målkonflikter eftersom regionplanen i dag saknar vägledning och prioritering av hur mål och åtaganden ska hanteras. Stockholms handelskammare påpekar att det är svårt, om ens önskvärt, att samtliga aktörer i regionen har liknande prioriteringar i så många olika frågor. I sig anser Handelskammaren därför att det är nästintill omöjligt att regionplanen ska kunna ge uttryck för hela regionens samlade vilja.

En allmän uppfattning är att visionen och målen, och därmed planens struktur, bör införliva nya rön om sårbarhet och resiliens för att stärka Stockholmsregionens beredskap inför exempelvis klimatförändringar och befolkningstillväxt. Flera aktörer saknar också fokus på den sociala dimensionen i hållbarhetsbegreppet och önskar ett fördjupat resonemang kring sociala normer och beteenden. Feministiskt initiativ Storstockholm anser exempelvis att RUFSS 2010 bör bygga på ett uttalat utjämningsmål och Beijerinstitutet önskar en konkretisering av målet ”god livsmiljö”. Företagarna Stockholms län anser att RUFSS 2010 utgår för mycket från förutsättningarna i Stockholms stad i stället för att se till hela länets bästa. Uppsala stift och Norrtälje kommun efterlyser ett mer balanserat perspektiv mellan regionens tätorter och lands- och glesbygden.

Majoriteten av aktörerna utanför Stockholms län anser att målbilden för den storregionala utvecklingen är bra, men för att nå utvecklingsmålet bör både målbilden och samverkan förstärkas när det gäller tillväxt och hållbar utveckling. Somliga nämner storregionala flerkärnighet som en väg att stärka planens visioner och mål.

Några remissaktörer anser att visionen och målen misslyckas med att förmedla en helhetsbild av stadsplaneringen eftersom de inte beskriver hur olika sektorer – som bostadsbyggande, trafikplanering och samhällsservice – bör samverka. Naturskyddsföreningen anser att den regionala planeringen behöver bli mer tydligt målbaserad i stället för att baseras på prognoser.

Förvaltningens kommentarer

Förvaltningen anser att frågan besvaras med ett tydligt ja: en överväldigande majoritet av remissinstanserna stöder visions- och målformuleringarna i RUFSS 2010. I arbetet med en ny regional utvecklingsplan är det viktigt att beakta remissinstansernas medskick om att förtydliga hållbar utveckling, särskilt de sociala systemens robusthet och resiliens. Inom ramen för detta arbete ingår även en fördjupad analys av målkonflikter och målsynergier. Förvaltningen noterar även att förutsättningarna för utveckling i regionens gles- och landsbygd bör få ett tydligare avtryck i kommande regionplan.

Förvaltningen bedömer att de tydligare prioriteringar som efterfrågas framför allt har bäring på planens strategier och de åtaganden som hör till dessa, samt till frågan om vilka handlingsprogram som bör initieras. Ett mål är att prioriteringarna i den fysiska strukturbilden i fortsättningen ska uttryckas på ett tydligare sätt. Att samordna visioner och mål med nationella mål och EU-mål är i det avseendet ett sätt att göra planen tydligare.

Hur använder ni RUFSS 2010 och på vilket sätt får planen genomslag i ert arbete?

Sammanfattning av remissunderlaget

RUFSS 2010 används på olika sätt, beroende på aktör och om den används i lokala, regionala eller storregionala sammanhang. Plandokumentet används aktivt av landstinget, länsstyrelsen, kommuner och andra aktörer i regionen som arbetar med utvecklings- och planeringsfrågor. För kommunerna i Stockholms län, och i viss mån i angränsande län, är RUFSS 2010 ett centralt underlag för den över- siktliga och strategiska planeringen. Planen är också en viktig utgångspunkt för regionala program och planer, till exempel den regionala transportinfrastruktur- planen, den regionala innovationsstrategin och delregionala strategier.

Sammanfattning av remissvaren

Det framgår av remissvaren att RUFSS 2010 är ett viktigt och användbart dokument för främst kommunerna i länet, men den används och får genomslag inom många samhällssektorer och även i ett större geografiskt perspektiv. Det går att se en skillnad i hur olika aktörer känner till innehållet och använder planen. Generellt har offentliga aktörer en bred kännedom om RUFSS 2010, medan kunskapsnivån är lägre hos intresseorganisationer och vissa privata aktörer.

Förutom att RUFSS 2010 är vägledande och strukturerande i kommunernas arbete, anger de flesta att den regionala utvecklingsplanens främsta styrka är som kunskapsunderlag och som gemensam referensram. RUFSS 2010 används också som utgångspunkt i olika strategiska sammanhang, för gemensamma ställningstaganden och för egna visioner och mål. I Stockholms län får RUFSS 2010 det tydligaste genomslaget och gör störst avtryck i kommunernas översiktsplaner. Ett exempel på detta är att Stockholm Nordost (Vallentuna, Täby, Österåker, Danderyd och Norrtälje kommuner och Vaxholms stad) påpekar att samtliga översiktsplaner som har antagits de senaste åren präglas av planeringsinriktningen i RUFSS 2010. Detsamma gäller översiktsplanerna Vaxholm och Norrtälje som antogs under 2013, liksom Danderyds som är i slutfasen.. Ett annat exempel är Lidingö kommun som anger att deras deltagande i arbetet med RUFSS 2010 stärkt kunskapen om betydelsen av regional samverkan och därmed har påverkat planeringen inom kommunen.

Förutom påverkan på översiktplanerna anger flera kommuner att RUFSS 2010 har betydelse som ett kunskaps- och planeringsunderlag när det gäller den fysiska och sociala planeringen, samt i frågor som rör hållbar utveckling. Järfälla kommun utgår exempelvis från beskrivningen av de regionala stadskärnorna i RUFSS 2010 vid detaljplaneringen av Barkarby och Jakobsberg och använder även planen som utgångspunkt för utvecklingsarbetet inom näringsliv, utbildning, miljö och rekreation. Stockholms stad påtalar att planen ofta används som ett referensunderlag och för rådgivning i stadens strategiska arbete. I frågor som rör näringsliv, miljö, energi och klimat används den främst som ett kunskapsunderlag. Stockholms stad har också använt RUFSS 2010 i arbetet med framkomlighetsstrategin, den nya energiplanen för Stockholm, färdplanen för ett fossilbränslefritt Stockholm 2050 och de tematiska tilläggen till stadens översiktsplan.

Sundbybergs kommun har använt delar av RUFSS 2010 som stöd för enskilda beslut, samt som planerings- och diskussionsunderlag för mellankommunala och regionala frågor. Södertörnskommunerna (Botkyrka, Nykvarn, Nynäshamn, Haninge, Huddinge, Salem, Södertälje och Tyresö kommuner) använder RUFSS 2010 i sitt samlade arbete med planering och utveckling, där planen utgör en

gemensam plattform för Södertörns utveckling. För Stockholm Nordost är planen ett betydelsefullt underlag för gemensamma ställningstaganden till infrastruktur-satsningar. Ett exempel är deras yttrande över planerna för transportinfrastruktur på nationell och regional nivå.

Flera kommuner i länet använder regionplanen när de tar fram sina kommunala planer. Stockholm Nordost lyfter fram exemplet med handlingsplanen för den regionala stadskärnan Täby-Arninge som togs fram av Täby kommun, i samverkan med övriga kommuner inom Stockholm Nordost. Arlandakommunerna (Knivsta, Sigtuna, Upplands Väsby och Vallentuna kommuner) anger att RUFS 2010 är en gemensam plattform och en betydelsefull utgångspunkt för en önskvärd delregional planering i Arlandaregionen. Ekerö kommun anser att RUFS 2010 är vägledande för kommunens beslut i övergripande frågor.

Aktörerna utanför länet, både kommuner och regionala samverkansorgan, framhåller att den storregionala målbilden för östra Mellansverige är en viktig utgångspunkt för samsynen i storregionala planeringsfrågor och samverkan. De anger att RUFS 2010 är användbar vid de olika storregionala samarbeten som bedrivs i Mälardalen, som exempelvis En Bättre Sits (EBS). RUFS 2010 har också betydelse för länets intresseorganisationer och inom forskningen, där exempelvis Hyresgästföreningen, HSO i Stockholm, Naturskyddsföreningen och Beijerinstitutet för Ekologisk Ekonomi lyfter fram olika användningsområden.

Länsstyrelsen i Stockholm anger att RUFS 2010 är ett viktigt underlag med flera olika användningsområden. Planen är utgångspunkt för länsstyrelsens prioriteringar inom det regionala tillväxtarbetet 2014–2020, för ärendehantering (plan och miljö) och för det strategiska utvecklings- och programarbetet, exempelvis innovationsstrategin och landsbygdsprogrammet. Några remissinstanser anger att RUFS 2010 inte används alls eller i mycket begränsad omfattning, alternativt att planen endast påverkar arbetet indirekt eftersom den inte används konkret i verksamheten.

När det gäller vilket genomslag RUFS 2010 har fått så är bilden något otydligare och här finns dessutom flera kritiska röster. Länets flerkärniga och fysiska struktur har fått genomslag i planeringen av transportinfrastrukturen och i det arbete som bedrivs av de berörda kommunerna, vilket nämns av bland andra Järfälla kommun, Stockholm Nordost och Södertörnskommunerna. Trafiknämnden i Stockholms läns landsting påpekar att trafikförvaltningen arbetar med de åtaganden som tillskrevs SL i RUFS 2010: kollektivtrafik, resurseffektiva transporter och trafiknät för flerkärnigheten, och visionen och målen i RUFS 2010 påverkar därigenom den långsiktiga trafikplaneringen i regionen. En del instanser påpekar att det är svårt att få ett starkt genomslag för RUFS 2010 när det saknas en regional beslutsstruktur. Men även andra orsaker lyfts, som bland annat att planen är svåränvänd, otydlig och att det saknas en tydlig prioritering och ansvarsfördelning. Trafikförvaltningen lyfter fram att genomförandet, som skulle kunna tolkas som ett genomslag för RUFS 2010, implementeras indirekt i de flesta aktörers utvecklingsarbete, både lokalt och regionalt.

Framför allt uppger de kommunala aktörerna att de använder sig av RUFS 2010 och att detta får genomslag i såväl deras fysiska som strategiska planering och utvecklingsarbete. Planen har även betydelse för övriga aktörer och ger avtryck i deras arbete, exempelvis Skanova som använder RUFS 2010 för strategisk planering av fiberutbyggnad och kapacitetsplanering. Locum beskriver att planen har haft inflytande på Framtidsplanen för Hälso- och sjukvården i Stockholms län som ligger till grund för många av Locums utvecklingsprojekt. Sörab har tagit fram en

gemensam avfallsplan tillsammans med sina ägarkommuner. Målen i avfallsplanen ställs mot visioner och mål i RUFSS 2010 och används som stöd och vägledning i vissa av frågorna. Flera statliga myndigheter, däribland Energimyndigheten, Statens Fastighetsverk och Länsstyrelsen i Västmanlands län, verifierar att RUFSS 2010 har fått genomslag i exempelvis den kommunala översiktsplaneringen eller i den storregionala strukturen för det övergripande transportsystemet och de storregionala kärnorna. Tillväxtverket menar att RUFSS 2010 är ett viktigt dokument för andra regioners utvecklingsarbete och använder planen som ett kunskapsunderlag i sin dialog med andra regioner. RUFSS 2010 är också vägledande för myndigheten i projektansökningar från Stockholmsregionen.

De kritiska synpunkter som framförs kan kopplas till om ett genomslag för RUFSS 2010 kan kopplas till en faktisk måluppfyllelse eller inte. De remissinstanser som är kritiska anser att det krävs mer än vad som händer i dag. Avsaknaden av en regional beslutsstruktur förs av några fram som en orsak till planens svaga genomslag. Flera aktörer lyfter fram behovet av tydligare prioriteringar och ansvarsfördelning, medan andra anser att planen är svåränvänd eller otydlig.

Förvaltningens kommentarer

Remissinstanserna ger en nyanserad bild av hur planen används och vilken funktion den har för olika aktörer. Med utgångspunkt från de synpunkter som har kommit in bedömer förvaltningen att RUFSS 2010 i huvudsak är användbar. Förvaltningen anser dock att det i en ny plan är önskvärt med tydligare prioriteringar för att planen ska få ett ökat genomslag och kunna genomföras som planerat. Det är rimligt att anta att målen och strategierna i RUFSS 2010 implementeras indirekt i utvecklingsarbetet hos regionens aktörer. Däremot saknas det i dag tydliga metoder för att mäta måluppfyllelsen i RUFSS 2010 genom andra regionala aktörers utvecklingsarbete. I arbetet med en ny plan behöver förvaltningen analysera och överväga hur en måluppfyllelse kan synliggöras på ett tydligare sätt.

Hur bedömer ni genomförandet av RUFSS 2010 fram till i dag och hur kan det stärkas ytterligare?

Sammanfattning av remissunderlaget

Genomförandet av planen sker genom en mängd insatser och aktiviteter som utförs av många aktörer. Som en del av landstingets genomförande används handlingsprogram. Det finns också andra regionala processer som drivs i samverkansform med RUFSS 2010 som utgångspunkt. Utöver det är länsstyrelsens formella roll som tillsynsmyndighet avgörande, liksom landstingets egen formella roll när remisser besvaras med RUFSS 2010 som utgångspunkt.

Sammanfattning av remissvaren

RUFSS 2010 har en bred förankring i regionen och några aktörer nämner att det redan pågår ett intensivt arbete med att genomföra regionplanen. Flera aktörer anser dock att efterlevnaden och genomförandet av planen är svagt och behöver förbättras. Dessutom efterfrågas ett större regionalt mandat och att kretsen av aktörer som måste genomföra arbetet breddas.

I nuläget finns det ett starkt stöd för att hålla fast vid inriktningen i RUFSS 2010 och att bibehålla fokus på genomförandet. För att RUFSS 2010 ska få genomslag framhålls behovet av uthållighet och långsiktighet. Flerkärnigheten lyfts särskilt fram som ett område där det krävs långsiktighet för att nå resultat. Södertörns-kommunerna anser att RUFSS 2010 i första hand inte är en genomförandeplan, utan den ska ses som en samlad viljeriktning för den regionala utvecklingen. De menar att ett samlat genomförande är beroende av att alla berörda aktörer, såväl privata som offentliga, bidrar och att regionala och statliga organ agerar gemensamt.

Arlandakommunerna (Sigtuna, Upplands Väsby, Vallentuna och Knivsta kommuner) lyfter fram att det är viktigt att hålla fast vid den prioriterade utvecklingen av de yttre regionala stadskärnorna och kollektivtrafikens utbyggnad för att uppnå planens flerkärniga struktur. Botkyrka kommun menar att regionplaneringen på ett tydligare sätt måste arbeta med storskalig stadsförnyelse. För att lyckas nå visionen efterfrågar kommunen fler tydliga geografiska utvecklingsområden än enbart de regionala stadskärnorna. Vissa remissinstanser anser att plankartan och den rumsliga strukturen bör ligga fast, men att en uppdatering av åtaganden och planeringsunderlag bör göras, utan att den rumsliga strukturen och planens mål behöver arbetas om. Sollentuna kommun framhåller att det underliggande materialet, exempelvis prognoser, behöver uppdateras kontinuerligt så att det pågående arbetet inte bygger på felaktiga förutsättningar. Samtidigt finns det en risk att alltför täta bearbetningar motverkar genomförandet av planen.

Många remissinstanser påpekar att RUFSS 2010 behöver konkretiseras och att det är viktigt att det finns ansvariga aktörer för genomförandet av olika frågor. I nuvarande form leder RUFSS 2010 inte till att åtaganden kan diskuteras utifrån ansvar och resurstilldelning. För att förbättra genomförandet och undvika att RUFSS 2010 blir en "önskelista" efterfrågas tydligare prioriteringar. När det gäller den storregionala målbilden lyfter remissinstanserna utanför Stockholms län fram att samverkan behöver utvecklas. En tät dialog mellan alla inblandande aktörer anses vara avgörande för förankring och genomslag och flera instanser påtalar även vikten av handlingsprogram. Samarbetet En bättre sats lyfts fram som ett gott exempel på storregionalt samarbete, samtidigt som flera i östra Mellansverige efterfrågar ökad samverkan.

Flera aktörer för också fram förslag i syfte att öka genomförandet av RUFSS 2010. När det gäller handlingsprogrammen är flera instanser i regionen tydliga med att de önskar fler och mer djupgående handlingsprogram. Järfälla kommun anser att handlingsprogrammen gör regionplanen betydligt mer genomförandeinriktad, men att det krävs en bredare förankring bland länets aktörer för att arbetet ska få genomslag. Nacka kommun föreslår att ansvaret för genomförandet kan fördelas i ett delregionalt perspektiv, att handlingsprogrammen skulle vinna på att målen konkretiseras och tidsätts, samt att ansvariga aktörer har ett tydligt mandat och ansvar för genomförandet. Arlandakommunerna och Huddinge kommun uttrycker att det är viktigt med konkreta handlingsprogram för att förverkliga utvecklingen av de regionala stadskärnorna. Kommunförbundet Stockholms län (KSL) efterlyser en bredare regional diskussionen om behovet av fler handlingsprogram och erfarenheterna av de program som finns. Andra ser handlingsprogrammen som en möjlighet att agera gemensamt i frågor där ansvaret och ledarskapet är otydligt. Det förs även fram förslag på nya handlingsprogram. Flera remissinstanser från östra Mellansverige föreslår exempelvis att handlingsprogrammen ska omfatta den storregionala nivån. Andra förslag omfattar sociala klyftor, klimatfrågor, de gröna kilarna och utvecklingen av IT-infrastrukturen. Förutom handlingsprogram för angelägna frågor föreslås även tematiska fördjupningar av RUFSS 2010 som ett sätt att stärka utvecklingen. Sakfrågor som behöver ett starkt genomförande är inte oväntat bostadsförsörjningen, men också klimat-, resiliens-, ekosystem- och klimatanpassningsfrågor.

Förvaltningens kommentarer

Förvaltningen noterar att den regionala utvecklingsplanens avgörande funktion är dess betydelse som en samlad viljeriktning för den regionala utvecklingen. Det gäller i synnerhet planens rumsliga struktur. Remissinstansernas efterfrågan på långsiktighet och uthållighet i genomförandet av de regionala stadskärnorna ska beaktas. Samverkan inom östra Mellansverige bör i första hand utvecklas inom ramen för arbetet med en ny regional utvecklingsplan men kan också stärkas i det genomförandeinriktade arbetet. Förvaltningen bedömer att ett intensifierat genomförande förutsätter en ökad tydlighet när det gäller prioriteringen av vilka långsiktiga, strukturerade insatser som landstinget och regionens aktörer bör ha fokus på. Detta bör förtydligas i kommande regionala utvecklingsplan.

De regionala handlingsprogrammen kompletterar övrigt genomförande av RUFSS 2010. Handlingsprogrammen spelar en viktig roll för att bredda aktörskretsen, dela kunskap och förankra resultat. Det kan därför vara lämpligt att initiera ytterligare något handlingsprogram under giltighetstiden för RUFSS 2010. Innan nya handlingsprogram initieras av landstinget bör dock något av de pågående avslutas.

Den årliga konferensen Läget i Stockholmregionen är en arena som syftar till att synliggöra aktörernas gemensamma resultat. Förvaltningen bedömer att den kan utvecklas och även användas för att initiera gemensamma åtaganden.

Handlingsprogram som metod för genomförande introducerades när RUFSS 2010 togs fram. De som har tagits fram hittills har varierat i utformning och upplägg. En utvärdering har nu genomförts av hur handlingsprogram som verktyg för genomförande har fungerat. Slutsatserna från utvärderingen presenteras tillsammans med aktualitetsbedömningen och ska ligga till grund för utvecklingen av det fortsatta arbetet med genomförandet, samt för eventuella beslut om att ta fram nya handlingsprogram.

Vad ser ni som RUFSS 2010:s styrkor respektive svagheter, från ert perspektiv?

Sammanfattning av remissunderlaget

RUFSS 2010 anses vara en bred och starkt förankrad plattform som tar sig an regionens komplexa utvecklingsbehov. Det är en utmaning att balansera mellan tydliga, regionala prioriteringar och en bred redovisning av alla frågor som har betydelse för målens genomförande. Vad som upplevs som styrkor och svagheter i plandokumentet beror på vem användaren är och hur dokumentet används.

Plandokumentets styrkor och svagheter skiljer sig också åt beroende på om det betraktas som strategidokument, kunskapsunderlag eller dialogverktyg. Det gäller oavsett om RUFSS 2010 används i fysisk planering eller i ett bredare regionalt utvecklingsarbete. Styrkorna och svagheterna med RUFSS 2010 kan bedömas och kommenteras från flera perspektiv och aspekter, som till exempel plandokumentets innehåll, form och målhierarki. Andra perspektiv och aspekter skulle kunna vara om de regionala prioriteringarna i planen är tillräckligt tydliga och om regionplanen möjliggör en uppföljning av regionens utveckling

Sammanfattning av remissvaren

En övervägande majoritet av remissinstanserna anser att en stor styrka med RUFSS 2010 är att den fungerar som ett samverkansverktyg för regionens aktörer och dessutom skapar en regional plattform för att driva arbetet mot gemensamma visioner och mål. Majoriteten av länets kommuner uttrycker ett mycket starkt stöd för processen och den dialog som leder fram till en regional samsyn och slutligen resulterar i en plan. Ekerö kommun anser att den högre detaljeringsgraden i RUFSS 2010 kan bidra till att strategiskt inriktade åtgärder verkligen kommer till stånd, eftersom den är ett stöd för länets kommuner när de står inför viktiga avvägningar i den översiktliga planeringen. De flesta, men inte alla, anser att dokumentet är väl förankrat hos regionens aktörer. En samlad uppfattning är dock att de konkreta förslagen behöver utvecklas för att de åtaganden som presenteras i RUFSS 2010 ska kunna förverkligas. Många menar att intentionen med mål och åtaganden är god, men att dessa riskerar att bli tomma ord om det inte finns någon prioriteringsordning och ansvarsfördelning.

Sollentuna kommun påtalar att kopplingen mellan planen och konkreta projekt är vag och föreslår ett fortsatt arbete med handlingsprogram som är kopplade till planens strategier för att stödja genomförandet. Stockholms stad anser att en svaghet är att RUFSS 2010 inte kan redovisa förslag till prioriteringar och att framför allt infrastrukturutbyggnaden mer fungerar som en önskelista. Västerpartiet (SLL) anser att landstinget bör ansöka om att bli region för att ge den regionala planeringen ökad status.

Med sitt tvärsaktoriella grepp bidrar RUFSS 2010 med en värdefull helhetsbild och ett långsiktigt utvecklingsperspektiv, något som i sin tur främjar en social, ekonomisk och miljömässigt hållbar utveckling i länet. Det anses värdefullt att både den långsiktiga fysiska planeringen och tillväxt- och utvecklingsfrågor behandlas i ett och samma dokument. Många uttrycker också att RUFSS 2010 ger en god lägesbeskrivning av Stockholmsregionen och flera aktörer använder RUFSS 2010 som planerings- och kunskapsunderlag i sitt arbete. Trafikverket Region Stockholm lyfter även fram att de metoder och modeller som ligger till grund för planen bidrar till dess trovärdighet.

Ett par remissaktörer påpekar att den stora befolkningsökningen under de senaste åren inte bara påverkar behovet av bostäder och infrastruktur. Ytor och medel måste också avsättas för investeringar i kollektivtrafik, skolor, avfallshandling med mera. Även platser för miljöstörande verksamheter, logistikanläggningar och ballasthandling måste tas med i beräkningarna för en hållbar materialförsörjning när regionen expanderar. Skogsstyrelsen menar att ambitionsnivån när det gäller regionens tillväxtmål inte alltid står i relation till existerande resurser. Konsekvensanalyser kan därför behövas för vissa områden.

Många remissaktörer tar upp tidsperspektivet i RUFSS 2010 – i vissa avseenden anses det för kort och i andra för långt. Arlandakommunerna, Värmdö kommun och Stockholm Nordost anser att strukturbildande satsningar som storregional trafikinfrastruktur och bebyggelseplanering kräver ett längre tidsperspektiv än vad som gäller i dag. Däremot kan utvecklingsinsatser som är kopplade till en ökad befolkning vinna på ett kortare perspektiv genom att uppdateringar av planeringsunderlagen görs regelbundet. Att sträva efter en långsiktigt hållbar utveckling kräver långsiktighet men även verktyg och metoder för att hantera snabba förändringar. Några aktörer föreslår att nästa plan utformas med en huvuddel som har ett längre tidsperspektiv och flera kortsiktiga, tematiska tillägg som uppdateras med jämna mellanrum. Det ligger i linje med önskemålet om en planering som uppdateras kontinuerligt och oftare än i dag.

En annan svaghet som tas upp är läsbarheten i RUFSS 2010. Några aktörer påpekar att dokumentet är väl omfattande och därmed även svårt att överblicka. Den tvärssektoriella ansatsen välkomnas, men anses samtidigt försvåra läsningen av enskilda sakområden. Huddinge kommun menar att planens funktion som kunskapsunderlag i det dagliga arbetet försämras av detta.

Några mönster som kan utläsas är bland annat att remissaktörer utanför Stockholms län generellt önskar ett vidare geografiskt perspektiv i RUFSS 2010. Stockholmsregionens betydelse för riket lyfts fram och förslag på hur Stockholmsregionen kan bli en mer aktiv samarbetspartner och resurs för andra delar av landet efterfrågas. Helsingfors stad för fram önskemål om ett mellanstatligt perspektiv för att på ett bättre sätt knyta planen till både EU och till baltstaterna. Stockholm Nordost, och särskilt Norrtälje kommun, anser att skärgårds-, landsbygds-, och småortsperspektivet måste förstärkas i regionplanen. Svenska kyrkan, Uppsala stift, för ett likande resonemang om hur områden utanför stråk och regionala stadskärnor kan och bör synliggöras i regionplanen.

När det gäller sakområden efterfrågas en bättre omfattning och belysning av natur- och kulturmiljöer (både som attraktionskraft och dess betydelse för att skapa en känsla av identitet och gemenskap hos invånarna), samt klimatfrågan. Trots de senaste årens fokus på energi och klimat, och trots att flera aktörer lyfter fram det positiva i att ett handlingsprogram för energi och klimat har tagits fram, efterfrågas fler insatser.

Uppsala stift efterfrågar ett tydligare ställningstagande när det gäller den värdegrund RUFSS 2010 vilar på. KTH lyfter betydelsen av att inkludera beteende- och värderingsfrågor (konsumentval, resursanvändning och interaktionen mellan människor) för att påverka möjligheten att nå målen i RUFSS 2010. I dagens samhälle finns det tendenser att fokusera för ensidigt på tekniska lösningar. Feministiskt Initiativ efterfrågar utjämningsmål och kvalitet på samhällsservice som utgångspunkter för planen och efterlyser större hänsyn och fokus på sociala frågor och

miljö. Flera intresseorganisationer lyfter även fram önskemål om ett breddat perspektiv utifrån sina målgruppers fokusområden, exempelvis äldre, barn och funktionshindrade.

Förvaltningens kommentarer

Förvaltningen noterar att RUFSS 2010 fyller sin funktion som samverkansverktyg på ett tillfredsställande sätt. Förbättringspotentialen handlar om att prioritera och konkretisera planens åtaganden, öka läsbarheten och på ett tydligare sätt koppla ihop vision med mål, strategier och aktiviteter. Därutöver finns det behov av att konkretisera tidsperspektivet för planens olika åtaganden. Förvaltningen konstaterar att såväl handlingsprogram som andra åtgärder bör utvecklas för att konkretisera planens åtaganden på ett bättre sätt. Detta gäller även en bredare syn på ytor och medel för annat än bostäder och infrastruktur.

Förvaltningen instämmer i att det är önskvärt att regionala prioriteringar inom exempelvis infrastruktur beskrivs på ett tydligare sätt. Med utgångspunkt i det nya planeringssystemet för transportinfrastruktur behöver prioriteringar framöver uttrycks mer som funktionsmål än som specificerade objekt.

Förvaltningen noterar önskemålen om att vissa sakfrågor bör lyftas fram ytterligare, exempelvis kultur, social välfärd, integration, utbildning och beteendefrågor. Förvaltningen menar att detta bör ske inom ramen för ett samlat arbete med att utveckla planens tvärsektoriella uppbyggnad.

Vilka beslut och förändringar påverkar aktualiteten?

Finns det delar i RUFSS 2010 som inte är aktuella?

Sammanfattning av remissunderlaget

RUFSS 2010 gäller i sex år och har ett innehåll och en form som ska ge regionens aktörer ett brett stöd för olika beslut och insatser. Regionen är i ständig utveckling och det viktiga är att bedöma vilka förutsättningar eller beslut som väsentligt påverkar planens aktualitet. Det handlar i första hand om frågor av fysisk karaktär som är kopplade till den strategiska mark- och vattenplaneringen och plankartan. Nya förutsättningar och beslut påverkar planens aktualitet på olika sätt.

Vissa förändringar har sådan karaktär att de väsentligt påverkar aktualiteten hos RUFSS 2010, exempelvis ett ökat behov av nya bostäder. Andra beslut är en del av regionens kontinuerliga utveckling, till exempel nyligen antagna kommunala översiktsplaner. Aktualitetsarbetet syftar bland annat till att bedöma vilka frågor som har en avgörande betydelse för planens aktualitet som vägledande plandokument. Exempel på händelser eller ändrade förutsättningar som förts fram i remissdokumentet var bland annat kraftig befolkningstillväxt, länets nya klimat- och energistrategi och nya rekommenderade grundläggningsnivåer för Östersjöskusten.

Sammanfattning av remissvaren

Den generella uppfattningen bland remissaktörerna är att RUFSS 2010 är aktuell när det gäller innehåll och dess fysiska struktur, med undantag för vissa frågor. Länets befolknings-, bostads- och infrastrukturutveckling anses vara de delar som är mest angelägna att uppdatera. Några remissinstanser anser att plan- och temakartor bör uppdateras på grund av felaktigheter eller för att nya planeringsunderlag tillkommit. Behovet av tydligare ställningstaganden i planen när det gäller klimatanpassning och robusthet påtalas också.

Flera aktörer anser att planen bör anpassas och justeras utifrån omvärldsförändringar. En återkommande synpunkt är att gles- och landsbygdsfrågorna behöver utvecklas. Stockholm Nordost för fram att mindre uppdateringar av plankartan bör göras när det gäller bebyggelseutveckling och revideringar av kommungränser.

När det gäller den snabbt ökande befolkningen förs bland annat följande synpunkter fram: Stockholms stad anser att prognoser för transporter, varuflöden och avfallshantering måste justeras som en konsekvens av den kraftiga tillväxten. Sörab för ett resonemang kring avfallshanteringen och menar att planen i vissa delar är omodern och behöver ses över när det gäller både fysiska och strategiska åtgärder. Järfälla och Sollentuna kommuner, Regionförbunden för Sörmland och Östsam, samt Stockholms handelskammare, lyfter fram det växande behovet av att se över utbildningsområdet, kopplat till befolkningsökningen. Det handlar exempelvis om en ökad samverkan kring högre utbildning i ett storregionalt perspektiv, men även om att se över utbildningsinfrastrukturens kapacitet.

När det gäller den storregionala målbilden menar flera aktörer från omgivande län att planen behöver utvecklas och de efterfrågar ett storregionalt perspektiv på olika utvecklingsfrågor. Regionförbundet Sörmland efterfrågar en mer utvecklad presentation av målbilden för östra Mellansverige som inkluderar tematiska områden. Regionförbundet Östman för fram liknande synpunkter och önskar också en mer formaliserad samverkan för att kunna samordna utvecklingsplaneringen för östra Mellansverige.

Det finns flera medskick från länets kommuner där de påtalar att specifika delar av RUFSS 2010 inte är aktuella. Några av medskicken är av regionalt intresse, medan andra lyfter fram synpunkter av mer lokal karaktär. Nacka kommun har exempelvis sagt upp tomträttsavtalet för Bergs oljehamn och planerar att använda marken för bostäder, vilket kan påverka regionen som helhet. Norrtälje kommun önskar att öarna Söderöra och Gräskö i Roslagens skärgård som helhet definieras som kärnöar med Bromskär som replipunkt och Österskär som landfäste. Stockholm Nordost påpekar också att kriterierna för kärnöar och replipunkter är högt satta med hänsyn till den glesa skärgården i Roslagen och att kollektivtrafik på vatten bör inkluderas på ett tydligare sätt i planen. Dessutom anser de att planen inte tydliggör betydelsen av Kapellskärs hamn i tillräckligt hög grad, samt att de regionala cykelstråken bör uppdateras för att överensstämma med länets regionala cykelplan som färdigställdes 2013. Sundbybergs kommun påpekar att sedan regionplanen antogs har kommunens planer på nybyggnation i Kymlingeskogen tagits bort och önskemålet är att detta synliggörs i RUFSS 2010. Ekerö kommun påpekar att kartan för riksintressen för totalförsvaret på Lovön är felaktig i RUFSS 2010.

Föreningen Järvafälten lyfter fram att en översyn av riksintressen har påbörjats sedan planen antogs och att Järvafältet troligtvis kommer att pekas ut som riksintresse för naturvård och friluftsliv. Svenska kraftnät konstaterar att bilden över stamnätet för el inte är uppdaterad och påpekar att en översyn pågår av stamnätet och regionnätet. Ett beslut om kommande förändringar fattas under 2014. Naturskyddsföreningen i Stockholms län påpekar att den statliga utredningen Fossilfrihet på väg anger att RUFSS 2010 behöver revideras för att den ska stödja övergången mot en fossiloberoende fordonsflotta och bidra till att regionen når klimatmålen. Föreningen menar att RUFSS 2010 behöver revideras för att styra mot denna målbild och i det perspektivet omförhandla Stockholmsöverenskommelsen från 2007.

Länsstyrelsen påpekar att det ständigt kommer ny kunskap inom klimatområdet och att rekommendationer kring bebyggelse och översvämningsrisker i planen är inaktuella och bör uppdateras. Länsstyrelsens lyfter också bland annat att en ny klimat- och energistrategi antogs 2012, samt att planeringssystemet för transportinfrastruktur ändrades den 1 januari 2013. Den formella fysiska planeringen bör föregås av en åtgärdsvalsstudie, vilket medför att en regional utvecklingsplan i högre utsträckning bör identifiera behov och funktioner istället för särskilda objekt. Länsstyrelsen i Västmanlands län påpekar vikten av att se över klimatförändringarnas påverkan på Mälaren för att säkerställa aktualiteten i RUFSS 2010. Flera synpunkter som är kopplade till infrastrukturen i Stockholms län och östra Mellansverige har kommit in. Trafikverket Region Stockholm, Stockholms stad, samt Ekerö och Järfälla kommuner lyfter fram vikten av att inkludera resultatet av 2013 års Stockholmsförhandling och vilka konsekvenser den får, både för länet och för RUFSS 2010. Exempelvis har sträckan Hagastaden – Arenastaden Solna inte markerats som spårreservat för tunnelbana i RUFSS 2010. Sträckan Kungsträdgården – Nacka Forum, inklusive förgreningslinjen och sammanbindningslänken

mellan Sofia – Gullmarsplan, har inte dimensionerande förutsättningar för spårutbyggnader, vare sig i den nationella planen för transportsystemet eller i RUFSS 2010.

Landstingets trafiknämnd påpekar att det finns risker med att peka ut vissa kollektivtrafikobjekt i planen. Det skapar en hög förväntan bland regionens aktörer på utvecklingen av ett kollektivtrafiksystem som kanske inte är fullt genomförbart inom en viss tid, eller att vissa objekt ersätts av nya lösningar. Uppsala kommun påpekar att några av de kommunikationsstråk som diskuteras på längre sikt inte finns med på plankartan i RUFSS 2010 och bör läggas till.

Flera aktörer lyfter fram synpunkter som är kopplade till godstransporter. Stockholms stad och Ekerö kommun påtalar den bristande kapaciteten på grund av befolkningsökningen. Regionförbundet Östman, Gästrikerådet och Trafikverket Region Stockholm lyfter godsfrågan i ett storregionalt sammanhang. Godstransportrådet Östra Mellansveriges Godsstrategi och kunskapsunderlag från En bättre sats lyfts fram som viktiga kunskapskällor.

Samarbeidsalliansen Osloregionen påpekar vikten av att RUFSS 2010 ställer sig bakom behovet av en utbyggnad av de skandinaviska länkarna i Den Nordiska Triangelns transportkorridor, ett av EU:s prioriterade TEN-T projekt.

Förvaltningens kommentarer

Prognoser för östra Mellansverige när det gäller befolkning, sysselsättning och inkomster uppdaterades 2012. Samma år redovisade landstinget en ny regional bedömning av behovet av nya bostäder i Stockholms län inom ramen för ett regeringsuppdrag. Att tillväxten under de gångna åren varit starkare än vad som anges i RUFSS 2010 medför dock inte att planens målbild och struktur blir inaktuell. Förvaltningens bedömning är att remissynpunkterna om den stora befolkningsökningen inte påverkar den övergripande aktualiteten av RUFSS 2010.

Förvaltningen vill dock understryka några frågors betydelse och eventuella koppling till arbetet med en kommande regional utvecklingsplan. Förvaltningen instämmer i att godstransporterna behöver en djupare regional analys och ett större erkännande i en kommande regionplan. Förvaltningen menar även i att landsbygdsfrågorna bör lyftas och noterar det politiska uppdraget i landstingets budget att under 2014 utveckla landsbygdsperspektivet i regionplaneringen. Inom ramen för detta bör tätare interaktion mellan stad och landsbygd främjas och bättre analyser och strategier utarbetas. Ett ökat landsbygdsfokus är även viktigt från ett livsvillkors- men också livsmedels- och robusthetsperspektiv.

Den storregionala målbilden och önskemålen om att utveckla samarbetet välkomnas. Förvaltningen bedömer att synpunkterna som förs fram om själva målbildskartan snarare hör hemma i den kommande planeringsprocessen, även om samverkan kring den befintliga regionplanen naturligtvis kan utvecklas i samband med genomförandet också.

Flera av de mer detaljerade frågor som har tagits upp av remissinstanserna – exempelvis ovanstående kommentarer om Kapellskär, kärnöar och Kymlingeskogen – noteras och kommer att beaktas inom ramen för arbetet med en ny regional utvecklingsplan. Flera aktörer lyfter fram pågående regeringsuppdrag och nyligen avslutade statliga utredningar som bör påverka regionplaneringen. Förvaltningen anser att det är viktigt att ta del av och följa statliga regeringsuppdrag och utredningar, men menar att det inte är nödvändigt att förändra målbilden i planen utifrån förslagen i dessa. Däremot följer förvaltningen utvecklingen och beslutsfattandet och initierar lämpliga åtgärder när så behövs.

Förvaltningen delar uppfattningen om att det finns vissa risker med att peka ut kollektivtrafikobjekt i planen. Det är angeläget att det både finns en tydlig plan som anger önskvärd inriktning och samtidigt en öppenhet när det gäller vilken konkret lösning som kan tillgodose identifierade behov. Att tydliggöra och utveckla den regionala utvecklingsplanens roll i det nya planeringssystemet för transportinfrastruktur är därför en viktig ambition framöver.

Förvaltningen redovisar i en separat bilaga vad som bedöms utgöra förändrade förutsättningar för planering och vägledning under RUFS 2010 återstående giltighetstid.

Stockholmsregionens utmaningar

Är utmaningarna i RUFSS 2010 fortfarande relevanta?

Sammanfattning av remissunderlaget

När Stockholmsregionens vision och mål sätts i relation till förutsättningarna, omvärldens påverkan och bedömningar om framtiden, blir ett antal långsiktiga utmaningar tydliga. Utmaningarna ligger till grund för planeringen och är centrala för de strategier och åtaganden som presenteras i RUFSS 2010. I dessa fall är det viktigt att ta hänsyn till förändringar i regionen och i omvärlden som kan påverka utmaningarnas relevans.

De sex utmaningarna är:

- att möjliggöra befolkningstillväxt och samtidigt förbättra regionens miljö och invånarnas hälsa
- att vara en liten storstadsregion och samtidigt internationellt ledande
- att öka tryggheten i regionen samtidigt som omvärlden upplevs som mer osäker
- att minska klimatpåverkan och samtidigt utveckla en tillgänglighet som möjliggör ekonomisk tillväxt
- att åtgärda kapacitetsbrister samtidigt som behoven fortsätter att växa
- att öppna regionen och samtidigt minska utanförskapet.

Sammanfattning av remissvaren

Majoriteten av remissaktörerna anser att utmaningarna i allra högsta grad är relevanta och kanske mer i dag än när planen skrevs. Befolkningsökningen nämns som en särskild utmaning som kräver nya ställningstaganden. En del aktörer väljer att kommentera planen, vision och mål mer generellt och somliga lägger fram egna tolkningar av de viktigaste utmaningarna. Några lyfter sakintressen och i samband med det utmaningarnas relevans.

Flera aktörer menar att utmaningarna är relevanta, men påpekar att det krävs tydligare prioriteringar i det fortsatta arbetet. Både Skogsstyrelsen och Stockholms stad lyfter finansieringen som ett problem och efterfrågar bland annat ett större statligt engagemang i regionen. Även Tillväxtverket uppmärksammar att flera av Stockholmsregionens utmaningar bör ha betydelse för nationen, exempelvis när det gäller kapacitetsbrister och ökat utanförskap. Det innebär att det krävs en bättre regional samordning och en nationell sektorssamordning.

Järfälla kommun lyfter särskilt fram att arbetet med att uppnå ett minskat utanförskap är en allt tydligare regional utmaning som omfattar hela regionen och alla dess aktörer. Järfälla efterfrågar samhällsekonomiska analyser för att kunna konsekvensbedöma kostnaderna för utanförskapet och hur ett arbete för att minska det skulle kunna kopplas tydligare till andra insatsområden.

Förvaltningens kommentarer

Förvaltningens bedömning är att majoriteten av de synpunkter som har kommit in understryker relevansen av utmaningarna i RUFS 2010. Utmaningen för den kommande planeringsperioden handlar om lyfta blicken ytterligare och försöka identifiera utmaningar som behöver hanteras inom ramen för arbetet med en ny regional utvecklingsplan.

Stockholmsregionen beräknas få en relativt gynnsam demografisk utveckling i ett europeiskt perspektiv. Förvaltningen bedömer att utmaningen om befolkningstillväxt och miljöpåverkan därmed kvarstår, men att den omfattar fler aspekter än enbart miljöutmaningar. Det rör sig exempelvis om sociala mönster och beteendefrågor, innovationsmöjligheter och kapaciteten när det gäller olika slags infrastruktur, från tekniska försörjningssystem till IKT.

Vilka är de viktigaste utmaningarna för Stockholmsregionen framöver?

Sammanfattning av remissunderlaget

I remissunderlaget redovisades de sex utmaningarna i RUFSS 2010, och ett antal nya frågeställningar presenteras.

Utmaning 1: Oavsett befolkningstillväxtens utveckling är regionens miljö och invånarnas hälsa stora utmaningar. Ohälsotalen ökar återigen i regionen och regionens miljö behöver även den förbättras. Bland annat kommer ett flertal av de regionala miljömålen bli svåra att nå.

Utmaning 2: Stockholmsregionen drar till sig världens intresse, då få andra regioner av samma storlek presterar lika bra. Samtidigt är konkurrensen stenhård. OECD-rapporten om grön tillväxt visar på hur regionen i flera avseenden leder omställningen till grön tillväxt.

Utmaning 3: Trygghet och tillit i Stockholmsregionen handlar mer om läget inom regionen än hur omvärlden upplevs. Ökande sociala klyftor behöver inte i sig leda till minskad upplevelse av trygghet, under förutsättning att regionen förmår stärka sammanhållningen.

Utmaning 4: Stockholmsregionen har visat att det inte behöver finnas några motsättningar mellan högre tillväxt, förädlingsgrad och negativ klimatpåverkan. Rätt utnyttjat kan den omställning som är nödvändig användas för att driva på tillväxten.

Utmaning 5: Många kapacitetsbrister i regionen är välkända. Utmaningen är snarast att få till nya sätt att hantera dem på, exempelvis samverkansmodeller, ansvarstagande och finansieringsformer, och samtidigt utveckla det offentliga roll som systemägare, förvaltare och kravställare.

Utmaning 6: Öppenhet och tolerans är en lika stor utmaning i dag. Det är långt kvar till en jämställd region, fri från diskriminering och ojämlikhet. Enskilda insatser mot vissa grupper räcker inte för att regionen ska vara attraktiv för alla.

Sammanfattning av remissvaren

Samtliga utmaningar tas upp i de inkomna remissvaren. Av de utmaningar som presenteras i RUFSS 2010 lyfter remissinstanserna framför allt fram utmaning fem: att åtgärda kapacitetsbrister samtidigt som behoven fortsätter att växa. Mer än hälften av remissvaren lyfter fram denna utmaning och kopplar den till frågor som rör regionens framtida befolkningsökning. I övrigt är det många som kommenterar utmaning två: att vara en liten storstadsregion och samtidigt internationellt ledande. Utmaning tre om ökad trygghet berörs i stort sett inte alls.

Somliga aktörer frångår utmaningarna som presenteras i RUFSS 2010 och för fram sakfrågor eller utmaningar som kan relateras till genomförandet och som till exempel är kopplade till klimat och miljö, kompetensförsörjning, regionens robusthet, regionförstoringen och genomförandet av RUFSS 2010. Fabege lyfter enskilda åtaganden som spänner över flera olika utmaningar och Länsstyrelsen tar upp långsiktig dricksvattenförsörjning som en av de större utmaningarna.

När det gäller svarmönster lyfter kommunerna främst utmaning fem. Även angränsande kommuner och län lyfter utmaning fem, samt det storregionala perspektivet. En aktör utanför länet ser det som en utmaning att utveckla planeringsarbeten över administrativa gränser på olika nivåer i hela östra Mellansverige, inklusive Stockholm.

För att öka relevansen i RUFS 2010 anser några remissinstanser att regionplanen bör utveckla ett resonemang om hur Stockholmsregionen förhåller sig territoriellt och ekonomiskt till Europa, Östersjön och övriga Norden, även avseende förändrade godsflöden och tillgänglighet.

Även Statoil Fuel & Retail Sverige AB (SFR) har en konkret synpunkt i fråga om regionens drivmedelsförsörjning som de menar är en bakgrundsfaktor till flera analyser i RUFS 2010. Enligt SFR måste landstinget och länsstyrelsen engagera sig för att få plan och verklighet att korrespondera genom att säkerställa en fortsatt drift vid regionens befintliga depåer.

Järfälla kommun lyfter särskilt fram utmaning sex: att minska utanförskapet. Kommunen efterlyser nya modeller för den socioekonomiska utvecklingen, samt hur dessa kan synliggöras för att stötta genomförandet av planen. Om Stockholmsregionen ska nå visionen om Europas mest attraktiva storstadsregion behöver utanförskap och situationen för de unga, med hög arbetslöshet och en svårtillgänglig bostadsmarknad, tas på största allvar. Den regionala utvecklingsplanen bör beskriva denna utmaning tydligare, till exempel genom att analysera vad stigande arbetslöshet och utanförskap kan kosta regionen samhällsekonomiskt och vilka andra oönskade konsekvenser detta kan medföra, samt koppla utanförskapet tydligare till andra insatsområden.

Förvaltningens kommentarer

Förvaltningen noterar att frågan om framtida utmaningar är starkt kopplad till befolkningsutvecklingen. På grund av den snabba befolkningsökningen anser remissinstanser både inom och utom länet att utmaningen att åtgärda kapacitetsbrister, samtidigt som behoven fortsätter att växa, är större i dag än när RUFS 2010 antogs. Förvaltningen delar bedömningen att flera av strategierna i RUFS 2010 är mer relevanta i dag än när planen antogs. Framför allt följande strategier kan kopplas till befolkningsökningen: uthållig kapacitet och kvalitet inom utbildningen, transporterna och bostadssektorn, säkra värden för framtida behov, samt vidareutveckla en flerkärning och tät region.

Även om remissinstanserna främst har fokuserat på utmaning nummer två och fem, bedömer landstinget att det finns en stor samstämmighet när det gäller relevansen i samtliga utmaningar. Förvaltningen samlade bedömning är att det råder en samsyn kring regionens utmaningar. Däremot finns det frågor om kraften i genomförandet för att möta utmaningarna, bland annat när det gäller investeringar i befintlig och ny infrastruktur, samt de långsiktiga sociala riskerna med utanförskap.

Omvärld i förändring

Hur ser ni på den omvärldsbild som RUFSS 2010 utgår från?

Sammanfattning av remissunderlaget

I RUFSS 2010 identifieras och beskrivs ett antal påverkande omvärldsfaktorer.

De är:

- *en globaliserad ekonomi*
- *Stockholm är en betydelsefull kunskapsregion i Europa*
- *en ledande storstadsregion i Europa*
- *en ledande storstadsregion i Östersjöområdet*
- *klimat och energiförsörjning i förändring*
- *sociala spänningar och förändrade värderingar.*

En preliminär bedömning är att samtliga trender och drivkrafter som ligger till grund för RUFSS 2010 är fortsatt relevanta, i olika utsträckning. Vissa viktiga trender och drivkrafter har tillkommit eller förändrats.

Sammanfattning av remissvaren

Många remissinstanser instämmer helt eller till stor del med omvärldsbilden i RUFSS 2010. Majoriteten av kommunerna i Stockholms län påpekar att även om marginella ändringar kan behövas, som till exempel nya utgångspunkter kring frågor som rör klimat och miljö, är regionplanen som helhet aktuell och användbar. Kommunförbundet Stockholms län och Stockholms stad vill särskilt lyfta fram att det framtida arbetet tar hänsyn till omvärldsfaktorerna globalisering, digitalisering, urbanisering och klimatförändringar. Vinnova påpekar att den globala konkurrensituationen som Stockholmsregionen möter och omvandlingstakten i omvärlden snarare är snabbare och starkare än vad regionplanen har identifierat. Nynäshamns kommun påtalar vikten av en kontinuerlig omvärldsbevakning och menar att de nödvändiga uppdateringarna av planen fångas upp bättre av en kontinuerlig planering som tar ställning till hur ny kunskap påverkar utgångspunkterna.

Flera remissinstanser lyfter fram den snabba befolkningsökningen och påpekar att den kan innebära att vissa omvärldsfaktorer får en större betydelse. En remissinstans framför att det i dagsläget inte finns någon metodik för hur planen ska hantera förändringar i omvärlden och politiska beslut som påverkar innehållet.

Några aktörer påpekar att omvärldsbilden i RUFSS 2010 främst speglar megatrender på europeisk och global nivå. De är i och för sig fortfarande relevanta och aktuella, men det är också viktigt att beakta att ett antal planeringsförutsättningar på nationell och regional nivå har förändrats sedan RUFSS 2010 antogs. Några synpunkter handlar om klimatförändringar och de eventuella risker som dessa innebär, exempelvis höjda vattennivåer och behovet av säkerhet vid nybyggnation. Andra omvärldsfaktorer som nämns är peak car, återindustrialisering och en ökad betydelse av lokalsamhället om värderingen av minskad restid ökar. En remissinstans föreslår framtidsscenarier eftersom RUFSS 2010 är ett framåtblickande dokument.

Förvaltningens kommentarer

Förvaltningen konstaterar att det finns ett stort stöd för den omvärldsbild som RUFS 2010 vilar på.

Synpunkterna medför inga problem när det gäller planens aktualitet. Det finns snarare en förväntan på att RUFS 2010 ska ligga i framkant när det gäller omvärldsanalys och trendbevakning.

Inkomna remissvar

Samtliga remissvar finns publicerade i sin helhet på www.rufs.se.

Arbetsgruppen Rädda Grimstaskogen
Arboga kommun
Arkitektur- och designcentrum, f.d. Arkitekturmuseet
Arlandakommunerna (Knivsta, Sigtuna, Upplands Väsby, Vallentuna)
Beijerinstitutet för Ekologisk Ekonomi
Botkyrka kommun
Boverket
Centrum för Arbets- och Miljömedicin
Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin
Cykelfrämjandet
Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening
Ekerö kommun
Energimyndigheten
Enköpings kommun
Eskilstuna kommun
Faberge
Feministiskt initiativ Storstockholm
Formas
Föreningen Rädda Järvafältet
Företagarna i Järfälla
Företagarna Stockholms län
Försäkringskassan
Gnesta kommun
Gästrikerådet
Hallsbergs kommun
Hallstahammars kommun
Helsingfors stad
HSO i Stockholms län
Huddinge kommun
Huge Fastigheter AB
Hyresgästföreningen region Stockholm
Hälso- och sjukvårdsnämnden
Jernhusen
Järfälla kommun
Karolinska institutet
Katrineholms kommun
Kista Science City AB
Klimataktion Stockholm
Kollektivtrafikant Stockholm
Kommerskollegium
Kommunförbundet Stockholms Län

Konstfack
Kulturnämnden
Kulturnämnden i Stockholms stad
Kumla kommun
Kungliga Tekniska Högskolan, KTH
Kungsörs kommun
Käppalaförbundet
Landstinget i Uppsala län
Landstinget Västmanland
Lidingö stad
Lindesbergs kommun
Livrustkammaren m.fl.
Livsmedelsverket
Locum
Läkemedelsverket
Länsstyrelsen Gävleborg
Länsstyrelsen i Stockholms län
Länsstyrelsen i Södermanland
Länsstyrelsen i Västmanlands län
Malmö stad
Miljöpartiet de Gröna i Lidingö
Miljöpartiet de gröna i Värmdö
Nacka kommun
Naturskyddsföreningen i Stockholms län
Norrälje kommun
Norrvatten
Nyköpings kommun
Nynäshamns kommun
Post- och telestyrelsen
PostNord
Privatpersoner A, B, C, D
PRO Stockholms län
Region Gävleborg
Region Skåne
Regionförbundet Sörmland
Regionförbundet Uppsala län
Regionförbundet Örebro
Regionförbundet Östsmå
Rädda Barnen
Samarbeidsalliansen Osloregionen
Samhall
SIKO
Sjöfartsverket
Skanova
Skogsstyrelsen
SMHI
Sollentuna kommun
Solna stad
SRV Återvinning AB
Statens fastighetsverk

Statens folkhälsoinstitut
Statens maritima museer
Statistiska centralbyrån
Statoil Fuel & Retail Sverige AB
Stockholm Nordost (Danderyd, Norrtälje, Täby, Vallentuna, Vaxholm, Österåker)
Stockholms Byggmästareförening
Stockholms Handelskammare
Stockholms Stad
Stockholms Stadshus AB
Stockholms universitet
Stokab
Strängnäs kommun
Sundbybergs stad
Surahammars kommun
Swedavia
Svenska Institutet
Svenska Kraftnät
Svenska kyrkan Uppsala stift
Svenska Petroleum och Biodrivmedelinstitutet
Sveriges Bergmaterialindustri
Sveriges geologiska undersökning
Sveriges Pensionärsförbund, Stockholmsdistriktet
Söderköpings kommun
Södertörns högskola
Södertörns kommunerna (Botkyrka, Södertälje, Haninge, Tyresö, Nynäshamn, Huddinge, Salem, Nykvarn)
SÖRAB
Tillväxtverket
Trafiknämnden
Trafikverket Region Stockholm
Täby kommun
Universitets- och högskolerådet
Upplands-Bro kommun
Uppsala kommun
Vinnova
Vänsterpartiet i Stockholms läns landsting
Värmdö kommun
Västerås stad
Västmanlands Kommuner och Landsting
Västra Götalandsregionen
Åtvidabergs kommun
Örebro kommun
Österåkers kommun

